

Kitap Eleştirisi

Olmayan sosyalizme ihanet

Mehmet İnanç Turan

İhanete Uğrayan Sosyalizm
Roger Keeran ve Thomas Kenny
çev.: Murat Akad
Yazılama Yayınevi, 2009

Yukarıdaki başlığı anlamlı hale getirebilmek için şimdi eleştireceğim kitabın ismini yazmam gerekiyor: *İhanete Uğrayan Sosyalizm*. Roger Keeran ve Thomas Kenny tarafından yazılmış bu kitap Yazılama Yayınevi tarafından Türkçe’de yayınlandı.

Sovyetler Birliği’nin yıkılışı üzerinden yaklaşık olarak yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen, bu ülkedeki siyasal yapının “niçin yıkıldığı” güncelliğini koruyan bir soru olarak Marksistlerin karşısında duruyor. *İhanete Uğrayan Sosyalizm* bu soruya yanıt bulmaya çalışıyor. Ele aldığı konu açısından önemli bir kitap; ama soruya verdiği cevaplar açısından yanlışlarla dolu bir kitap.

* * *

Kitabın yazarları Sovyetler Birliği’nin yıkılmadan önceki konumunu şöyle saptıyorlar:

Sovyet sosyalizmi yegâne olası sosyalist düzeni oluşturmuş da değildi. Bununla birlikte, Marx'ın tanımladığı biçimde sosyalizmin özünü barındırıyordu: Burjuva mülkiyetini, “serbest piyasa”yı ve kapitalist devleti yıkarak bunların yerine kolektif mülkiyeti, merkezi planlamayı ve bir işçi devletini koymuş olan bir toplum yaratılmıştı.¹

Sovyet sosyalizminin bütün tarihi, sınıf mücadelesinin, sınıfları ortadan kaldırmak için verilen mücadelenin devlet iktidarının ele geçirilmesiyle sona ermediğini ve yetmiş yıl boyunca sosyalizmi inşa etmekle de sona ermediğini göstermektedir.²

Yukarıdaki görüşleri sadeleştirirsek: Sovyetler Birliği sosyalizmi inşa etme sürecinde olan bir ülkeydi ve sosyalizmin özünü barındırıyordu.

Yazarlar kitabın birçok yerinde böyle bir ülkeyi “sosyalizm” olarak adlandırsalar da, Sovyetler Birliği’nin sosyalizme geçmediğini kabul etmiş oluyorlar. Gerçekten de Marksizm açısından Sovyetler Birliği kapitalizmden sosyalizme yönelmiş bir geçiş toplumuydu; kesinlikle sosyalizme geçmemişti. Peki, Sovyetler Birliği “sosyalizmin özünü” barındırıyor muydu? Bu devlet, bürokratik yozlaşmaya uğramış bir işçi devleti değil miydi? Yazarların “sosyalizmin özünden” neyi anladıklarını görebilmemiz için onların sosyalizme bakışlarını bilmemiz gerekiyor.

Yazarların yanlışı ve çelişkileri sosyalizm anlayışlarıyla başlıyor. Onlar tek bir ülkenin sınırları içinde sosyalizmin inşa edilebileceğine inanıyorlar ve şöyle diyorlar:

Her hâlükârda, SSCB’nin ortadan kalkmış olmasının, sosyalizmi tek ülkede inşa etme çabasını geçersiz kıldığını düşünmek olası değildir. Sosyalizm, ülkeden ülkeye farklı biçimlerde gelişecektir, çünkü kapitalizm eşitsiz olarak gelişmektedir. Geriye kalan bütün kapitalist ülkelerde aynı anda devrim olması olanaksızdır.³

Marksizm tek tek ülkelerde sosyalist devrimlerin olabileceğini şüphesiz ki kabul eder. Sovyetler Birliği’nde ve birçok ülkede olmuş sosyalist devrimler bu teorik görüşü pratikte ispat eder. Bu kadar açık olan noktayı

1 Roger Keeran, Thomas Kenny, *İhanete Uğrayan Sosyalizm*, çev. Murat Akad, Yazılama Yayınevi, 2009, s. 18.

2 A.g.e., s. 256.

3 A.g.e., s. 282.

yazarların vurgulaması tartışılan konuyu bilmeyen okuyucu için anlamlı olabilir. Ne var ki, yazarların amacı başkadır. Yukarıdaki alıntı dikkatli okunursa yazarların amacı ortaya çıkar: Yazarlar tek tek ülkelerde olabilecek sosyalist devrimlerle, bir ülkede kurulacak sosyalizmi eşitlemek isterler. Bu bilinçli çarpıtmanın mucidi aslında yazarlar değil, Stalin'dir. Stalin üstelik Engels'i aptal yerine koyarak şöyle yazmamış mıydı?

Engels proleter devriminin yukarıda tanıttığımız programla tek bir ülkede gerçekleşmeyeceğini söylüyor. Ama olgular şunu kanıtlıyor ki, biz, proleter sınıf savaşının yeni koşulları içinde, emperyalist ilişkiler ortamında, bu devrimi tek bir ülkede, kendi ülkemizde gerçekleştirdik, programın onda dokuzunu yaşama geçirdik bile.⁴

Stalin, sosyalist devrimle, sosyalizmi aynı şeymiş gibi gösteriyor. Oysa sosyalist devrim bir ülkede olabilir, ama sosyalizm ekonomik olarak ancak dünya çapında gerçekleşebilir, tamamlanabilir. Engels, sosyalizmden konuştuğu zaman, “sosyalizm tek ülkede olamaz” derken, Stalin bunu “tek ülkede sosyalist devrim olamaz” şekline çeviriyor.

Yazarlarımız Stalin'in yolundan gidiyorlar. Peki, Marksizm tek ülkede sosyalizmin tamamlanamayacağını, sosyalizmin ancak dünya çapında tamamlanabileceğini söylemez mi?

Lenin, Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'ne sunduğu raporda 1921'de, dünya devrimine bağlı sosyalizmin zaferi anlayışını dile getirdi:

Uluslararası devrimin desteği olmaksızın proletarya devriminin tam zafere ulaşmasının olanaksızlığını iyice görebiliyorduk. Devrimden sonra olduğu kadar, devrimden önce de kendi kendimize şöyle diyorduk: ya gelişmiş kapitalist ülkelerde de devrim derhal olmasa bile en kısa zamanda patlak verecektir, ya da yok olup gideceğiz.⁵

Enternasyonal'in 4. Kongresi'nde -ki bu Lenin'in katıldığı son kongredir- alınan bir kararda şöyle deniyor:

Dördüncü Dünya Kongresi, bütün ülkelerin proletaryalarına, proletarya devriminin tek bir ülkede asla bütünüyle zafer kazanamayacağını, zaferin, dünya devrimi olarak uluslararası alanda kazanılması gerektiğini, hatırlatır.⁶

4 Josef Stalin, aktaran Tarık Demirkan, *Bitirilmemiş Devrim*, Amaç Yayınları, 1988, s. 12.

5 V.İ.Lenin, *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, Sol Yayınları, 1977, s. 477.

6 Aktaran Fernando Claudin, *Komintern'den Kominform'a*, Cilt 1, Belge Yayınları, 1990, s. 85.

Yazarların utangaç biçimde Sovyetler Birliği'ni kapitalizmden sosyalizme yönelen, ama sosyalizmi kurmamış bir ülke olarak gördüğünü yukarıda belirtmiştik. Bu görüşe zarar gelmesin diye yazarlarımız bir tahrifata başvuruyorlar. Gerçeğin bir parçasını ortaya koyup, diğer parçasını saklayarak bunu yapıyorlar. Diyorlar ki:

1920' li yıllarda Stalin bu düşüncüyü bir programa dönüştürdü. Sovyetler Birliği'nin, ülke hızlı sanayileştiği takdirde ileri kapitalizm aşamasından geçmeden de sosyalizm sürecinde ilerleyebileceğini iddia etti.⁷

Peki, ya sonra Stalin ne yaptı? Sosyalizm sürecinde sadece ilerlenebileceğini mi iddia etti? Yoksa sosyalizmi (komünizmin birinci evresini) kurduklarını mı söyledi? Stalin 1936 yılında sosyalizme geçtiklerini söylemedi mi? Stalin şöyle dedi:

Bizim Sovyet toplumumuz, daha şimdiden özünde, sosyalizmi gerçekleştirdi, sosyalist düzeni yarattı, yani başka terimlerle Marksistlerin komünizmin birinci evresi ya da alt evresi dedikleri şeye ulaştı. Bu demektir ki, komünizmin birinci evresi, yani sosyalizm, ülkemizde daha şimdiden temel olarak gerçekleşmiştir.⁸

Tabii ki, yazarlarımız bu görüşü kitaplarının hiçbir yerinde aktarmazlar ve kendi görüşleriyle çelişmesine rağmen eleştirmezler. Aksine Stalin'in kurduğu sistemi sürekli savunurlar, yanıt aradıkları sorunun yanıtını bu savunmanın üzerine oturturlar. Onlara göre Sovyetler Birliği'nin bozulma süreci Stalin'den sonra Hruşçov'la başlamıştır. Stalin'in ufak tefek yanlışları vardır sadece. Yazarlarımızın Stalin'e ve Hruşçov'a bakışları şöyle:

Stalin'in bütün düşünsel çeşitliliği ortadan kaldırdığını ya da yalnızca baskının, Stalin'in görüşlerinin egemen olmasını sağladığını düşünmek yanlış olacaktır. Stalin'in sosyalizmin inşasına ilişkin yaklaşımının geniş kabul görmesi büyük ölçüde, Sovyetler Birliği'ni kısa bir sürede yarı feodal gerilikten sanayileşmiş ulusların ön sıralarına getirmekteki apaçık başarısından kaynaklanmaktadır. 1961'de yapılan 22. Kongre'de Hruşçov, Stalin'e yönelik saldırılarını daha da yoğunlaştırdı. Hruşçov'un antistalinizminin iki yönü, Gorbaçov'un habercisi niteliğindedir. Hruşçov'un Stalin'i ele alış tarzı Gorbaçov'a zemin hazırladı. Gorbaçov,

⁷ Roger Keeran, Thomas Kenny, a.g.e., s. 37.

⁸ Josef Stalin, *Leninizmin Sorunları*, Sol Yayınları, 1977, s. 627, 628.

Hruşçov'un eksikli değerlendirmeleri nedeniyle tarihte bıraktığı boş noktaları doldurma isteği gösterecekti.⁹

Hruşçov ne yaptı? Stalin'in kurduğu sistemi yıkmak mı istedi, yoksa Stalin'in sistemini "barışçıl yöntemlerle" (havuç taktikleriyle) sürdürmek mi istedi? Stalin'in baskıcı politikasını yerden yere vuran Hruşçov; ne partide, ne toplumda Stalinci sistemi değiştirdi. Sovyet bürokrasisi ve onun yöneticileri aynı oportünizm ipliğinden yapılmıştı. Stalin oportünist ise, Hruşçov da oportünistti. Oportünizmin azı çoğu olmazdı; gebeliğin azı çoğu olmadığı gibi. Çocuk doğardı. Stalin'in kurduğu, Hruşçov'un, Brejnev'in, Andropov'un devam ettirdiği sistemin çocuğu doğdu: Yıkıntı!

Gorbaçov bir ebe rolünü oynadı. Bürokratik yozlaşmaya uğramış bir işçi devletini olumsuzundan çözdü; kapitalizme yolu açtı. Gorbaçov'un karşı-devrimci ebe rolü, çocuğu doğurtma noktasındadır. Hiçbir toplumsal ebe, gebe kalmamış toplumu doğurtamaz. Nasıl ki, gebe olmayan bir kadını bir ebenin doğurtamayacağı gibi!

Yazarlarımız Sovyetler Birliği'nde Stalin'in kurduğu sistemin demokratik olduğunu iddia edecek kadar ileri gidiyorlar. Sovyet bürokrasisi "yetersiz de olsa bir tür sosyalist demokrasi için uğraşmış." (!) İşte, yazarlarımızın kanıtları:

Eğer "demokrasi" sözcüğü işçilerin iktidara gelmesi anlamına geliyorsa, bu durumda Sovyetler Birliği herhangi bir kapitalist toplumdan daha ileri demokrasi vasıflarına sahip demektir. Sovyet devletinde Parti'de ve yönetimde yer alan işçi oranı, kapitalist ülkelerdeki partilere ve yönetimlere göre daha yüksekti.¹⁰ Brejnev döneminde bile halkın yönetime katılımında pek çok canlılık işareti görülmekteydi. Bir grup Sovyet yazarı, Sovyetler Birliği'nin nüfusunun 260 milyon olduğu 1978'de, Sovyet siyasi hareketliliği üzerine şu rakamları verdiler: 16,5 milyon Komünist, 121 milyon sendika üyesi, 38 milyon genç komünist, 2 milyondan fazla Sovyet temsilcisi, Halk Temsilcileri Sovyetleri'ndeki temsilcilerle birlikte çalışan 35 milyon insan, Halk Denetim organlarına üye 9,5 milyon insan, sınai işletmelerin üretim komitelerine üye 5,5 milyon insan.¹¹

⁹ Roger Keeran, Thomas Kenny, a.g.e., s. 41, 50, 51.

¹⁰ A.g.e., s. 263.

¹¹ A.g.e., s. 299.

Peki, sosyalizmin kuruluşuna demokratik biçimde katılan bu kadar insan, Sovyetler Birliği yıkılırken neredeydi? Niçin demokratik tepkilerini ortaya koyamadılar; Sovyetler Birliği'ni savunamadılar? Çünkü yazarların iddia ettiklerinin tersine, komünist partisi-sendikalar-sovyetler demokrasisizlikten ölmüştü.

Lenin, “işçi demokrasisi, burjuva demokrasisinden milyon kez demokratiktir,” derken, gerçekten sovyetlere dayanan ve işleyen bir işçi demokrasisinden bahsediyordu. Sovyetlerin göstermelik hale geldiği, halkın yönetime katılmadığı, partide-sendikalarda tek yönetici şefliğine dayanan, tartışmanın yok edildiği bir demokrasiyi kastetmiyordu. Sovyetler Birliği bürokratik yozlaşmaya uğramış bir işçi devletiydi. SBKP'nin Genel sekreterinin-politik büronun-merkez komitesinin-hücre sekreterlerinin yukardan aşağı doğru inen “emir-komuta” zinciri altında çalışıyordu. Yığınlar, halk, emirlere uyması gereken erat gibi görülüyordu. Oysa sosyalizme gidiş bir yığın demokrasisi ile mümkündü. Dünya devriminin kurmayı olabilecek demokratik merkeziyetçi bir enternasyonal ile mümkündü. Stalin, komünist enternasyonal (kardeş partileri) kendi emrine kölece uyan birimler haline getirmesi yetmezmiş gibi, Sovyetler Birliği'nin ulusal güvenliği için (emperyalistlerle SSCB arasındaki statükoyu bozmamak için) bu örgütü dağıttı.

Yazarlarımız bu gerçeklerden söz etmezler. Stalin döneminde Ekim Devrimi'nin en iyi komünist kadrolarının öldürüldüğünden, Moskova Duruşmaları'ndan bahsetmezler. Stalin'in bu kadroları burjuva gizli servislerinin ajanları gibi gösterdiğinden söz etmezler. Utanmadan yazabildikleri tek şey şudur:

Yakın zamanda açılan Sovyet arşivlerini kullanan araştırmacılar 1921 ile 1953 yılları arasında toplam 799.455 kişinin idam edildiğini belirledi. Bu sayı Robert Conquest, Roy Medvedev ve diğer antisovyetik araştırmacıların iddia ettiği milyonların çok altındadır.¹²

Ne kadar yüce bir komünist savunma değil mi? 799.455 kişinin öldürülmesi, yazarlar için önem teşkil etmiyor. Devrimin kendisi -iç savaş- en şiddetli sınıf savaşımıdır; sınıf savaşımın doruğudur. Lenin döneminde, Ekim Devrimi'nde çok az sayıda insanın öldüğünü burjuva tarihçileri yazıyor. Kıyaslamayı okuyucu yapsın. Ayrıca, Stalin döneminde öldürülenlerin çok önemli bir bölümü komünistlerdir. Zorla kolektifleştirme dola-

¹² A.g.e., s. 50.

yısıyla sivil halktır. Tehcir dolayısıyla hayatını yitiren azınlık halklardan insanlardır. Önemli olan rakamlar değil, bu insanların neden öldürüldüğüdür.

Yazarlar, Stalin'in uydurduğu "sosyalizm teorisi"ne bağlıdırlar. Onlar da Stalin gibi sosyalizmde meta (mal) üretiminin olabileceğini savunuyorlar. Yazarlarımıza göre, meta üretimi sosyalizmde (komünizmin birinci evresinde) değil, komünizmde (komünizmin ikinci evresinde) ortadan kalkmış(!)

Ancak bilimsel sosyalizmin kurucuları açıkça, komünizmi (sosyalizmden sonraki tarihsel aşama) piyasası bulunmayan bir toplum olarak tasavvur etmişlerdi. Aşırı bolluk koşullarında, özgür insanların üretimi kolektif olarak ve bir plan doğrultusunda örgütledikleri ve dağıtımı da gayriinsani ve acımasız bir piyasanın kontrolsüz işleyişine değil ihtiyaca göre örgütledikleri komünist toplum öngörüsü, Marksist toplumsal kurtuluş anlayışının merkezinde durmuştur.¹³

Demek ki, sosyalizmde meta üretimi var; dolayısıyla bir piyasa var. Bu piyasa ancak sosyalizmden sonraki komünizm aşamasında ortadan kalkıyor. Stalin de aynı şeyi savunmuyor mu? Stalin, Sovyetler Birliği'nin sosyalizme (komünizmin birinci aşamasına) geçtiğini söylediği 1936 yılından 15 yıl sonra şöyle yazmıştı:

Değer yasasının bizde, sosyalist rejimimizde varolup olmadığı ve etkide bulunup bulunmadığı bazen sorulmaktadır.

Evet, vardır ve etkilidir. Nerede meta ve meta üretimi bulunuyorsa, değer yasası zorunlu olarak vardır.¹⁴

Oysa Marksizm, sosyalizmde meta üretiminin, değer yasasının, mübadelelenin (değişimin), piyasanın ortadan kalktığını söyler.

Marx komünizmin ilk aşaması için şöyle diyor:

Üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayanan komünal bir sosyal düzen içinde, üreticiler ürünlerini değişmezler.¹⁵

13 A.g.e., s. 269, 270.

14 Josef Stalin, *Son Yazılar*, Sol Yayınları, 1977, s. 78.

15 Karl Marx-Friedrich Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, 1969, s. 30.

Engels, sosyalizmde meta üretiminin olmayacağını şöyle anlatıyor:

Üretim araçlarına toplum tarafından el konulması ile, meta üretimi ve bunun sonucu, ürünün üretici üzerindeki egemenliği ortadan kalkar. Toplumsal üretim içindeki anarşi yerine, bilinçli planlı örgüt geçer.¹⁶

Yazarlarımız tıpkı Stalin gibi Marksizmden çok uzaktalar.

Can alıcı soruya geldik. Sovyetler Birliği'nin yıkılış nedenleri nelerdir? SSCB'ni kim yıktı? Yazarlar, Sovyetler Birliği'nin yıkılışında "ikinci ekonomi"nin maddi temel sağladığı görüşündedir. İkinci ekonomi nedir? Yazarların sözleriyle şöyle:

İkinci ekonomiyi, özel kazanç elde etme amacıyla yürütülen yasal ya da yasadışı ekonomik faaliyet olarak tanımlıyoruz.¹⁷

Peki, meta üretiminin işlediği bir toplumda "özel kazanç sağlama" engellenebilir mi? Meta üretimi-meta pazarı-para, bir bütündür. Meta, pazarda satılmak için üretilmiş bir üründür. Amaç, özel kazanç elde etmektir.

Sovyetler Birliği belli ölçekte sınırlandırılmış olsa da meta üretiminin varlığını sürdürdüğü bir geçiş toplumuydu. Stalin buna "sosyalizm" dedi; ama eşyanın ismini değiştirmekle eşyanın kendisi ve özellikleri ortadan kaldırılmış olmaz. Yazarların ikinci ekonomi dedikleri olgunun kaynağı meta üretimidir.

Gerek Sovyet kolhozlarında, gerek kolhozcuların özel-bireysel tarlalarında üretilen ürünler pazarda (piyasada) birer meta olmak zorundalar. Stalin bunu açıkça kabul etmemiş miydi? 1950 yılında şöyle yazmıştı:

Böylece devlet, ancak devlet işletmelerinin üretimini istediği gibi kullanır, kolhozlar ise ürünlerini kendi malları imiş gibi tek başlarına kullanırlar. Ancak ürünlerini yalnızca meta olarak vermek isterler ve onların karşılığında, gereksinimleri olan metaları elde etmek isterler. Kolhozlar, bugün için, kent ile ilişkilerinde metaların alışverişlerinde ortaya çıkan değişimlerden başka ekonomik

16 Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, 1977, s. 447.

17 Roger Keeran, Thomas Kenny, a.g.e., s. 81.

ilişkiler kabul etmemektedirler. Böyle olunca bugün için bizde meta üretimi ve meta dolaşımı, otuz yıl önce, örneğin Lenin'in meta dolaşımını azami ölçüde geliştirmek zorunluluğunu ilan ettiği dönemde olduğu gibi zorunludur.¹⁸

İşte, Stalin böyle bir topluma yanlış biçimde sosyalizm etiketini yapıştırdı. Geçiş toplumunda meta üretimi sınırlandırılabilirdi. Sosyalizmde ise meta üretimi olmazdı. Ama Sovyetler Birliği'nde meta üretimi sürdüğüne göre tek iş Marksist teoriyi bozmaktı. Stalin bunu yaptı; ekonomi politik ders kitaplarına, “sosyalizmde meta üretimi vardır,” diye yazdırdı. Lenin, kapitalizmden sosyalizme geçiş toplumu için meta üretiminin varlığını kabul ederken; Stalin bunu sosyalizme taşıdı.

Geçiş toplumunda meta üretimi zorunluluğu dünyada sosyalizmin kuruluşuna bağlı olarak ortadan kalkmadığı sürece, ortak toplumsal mülkiyet için bir tehlike teşkil eder. Bu nedenle yazarların “ikinci ekonomi” dediği olgu, Sovyetler Birliği'nin geçiş toplumu olmasından-meta üretiminden kaynaklanıyordu. Sovyet yozlaşmış bürokrasisi de bilinçli olarak bu duruma göz yumuyordu.

Demek ki, yazarlar ikinci ekonominin varlığından söz etmekle fazla bir şey söylemiş olmuyorlar; sadece meta üretiminin ve onun negatif sonuçlarının varlığını dile getirmiş oluyorlar.

Yazarlar bunu fark etmiş olacak ki, tezlerine bir ekleme yapıyorlar: Gorbaçov faktörü!

İkinci ekonomi, Sovyet sosyalizminin sorunlarına büyük bir katkı yaptığı kadar, bu sorunların çözümüne yönelik girişimleri aşındıracak bir etki de yarattı. Bu sorunlar ne kadar kötü olursa olsun, sosyalizmi yıkmadılar. Bunu Gorbaçov yaptı.¹⁹

Böylece anlamış oluyoruz ki, yazarlara göre Sovyetler Birliği'nin yıkılışının temel nedeni Gorbaçov faktörüdür. Gorbaçov sosyalizme ihanet etmiştir ve Sovyetler Birliği yıkılmıştır. Gorbaçov partinin başına 1985 yılında geldiğine göre, beş yıl içinde sosyalizme ihanet eden bir hain, milyonlarca komünist üyeye sahip bir partiyi yenerek koskoca bir ülkeyi yıkmıştır. Yazarlarımızın konuyu açıklama biçimi bir “süpermen” hikâyesini andırıyor. Diyorlar ki:

18 J. Stalin, *Son Yazılar*, a.g.e., s. 75.

19 Roger Keeran, Thomas Kenny, a.g.e., s. 100.

Sovyet sosyalizminin çöküşüne ilişkin yapılacak herhangi bir açıklamanın merkezine Mihail Gorbaçov'un politikaları oturtmalıdır.²⁰

Sovyetler'in çöküşünün başlıca nedeninin, Mihail Gorbaçov'un 1986'dan sonra uyguladığı politikalar olduğu görüşünü ileri süreceğiz.²¹

Bu hikâyeyi maddi bir temele oturtabilmek için de, Gorbaçov'un doğduğu şehirde ikinci ekonominin güçlü olduğunu kanıt gösteriyorlar. Şu açıklama bilimsel olabilir mi?

Gerçek olan şey, Gorbaçov'un geçmişinin ve birikiminin, kendisinin ikinci ekonomiye hoşgörüyle bakmasına neden olması ve kendisini kapitalizm yanlısı düşüncelere açık hale getirmesidir. Bir kere, memleketi olan Stavropol, küçük burjuva zihniyetinin eşlik ettiği oldukça gelişmiş bir özel ya da ikinci ekonomiye sahipti. Dahası, Batı'da başka pek çok Sovyet önderinden daha fazla yolculuk yapmıştı.²²

Yazarlarımızın bu görüşüne yanıt vermeye değmez.

Sovyetler Birliği'nin yıkılış nedenini bir "hain"e bağlayan yazarlarımız, doğal olarak onun kurtuluşunu da bir "devrimci"ye bağlayabilir. Nitekim bu "devrimci" Andropov'dur. Eğer Andropov gerekli süre yaşasaydı, Sovyetler Birliği onun yapacağı reformlar sayesinde yıkılmayacaktı(!) Yazarlarımızın tarihe fantastik bakışları şöyle:

Brejnev'in ölümünden sonra, Yuri Andropov'un SBKP'nin Genel Sekreteri olmasıyla Sovyetler Birliği'nin eline, bu sorunlarla baş etmek için önemli bir fırsat geçmişti. Andropov takdire değer kişisel özelliklere, Marksist-Leninist teori açısından sağlam bir temele, zengin bir önderlik deneyimine, Sovyetler Birliği'nin karşı karşıya olduğu sorunlara ilişkin geniş bir kavrayışa ve reform ile ilgili açık ve güçlü fikirlere sahipti. Andropov'un sahip olmadığı şey zandı.²³

Andropov, eğer ilk reformlarının sonuçlarını değerlendirebilecek kadar yaşayabilmiş olsaydı çözümlemelerini geliştirebilir ve reform sürecini derinleştirerek genişletebilirdi.²⁴

20 A.g.e., s. 108.

21 A.g.e., s. 29.

22 A.g.e., s. 128.

23 A.g.e., s. 66.

24 A.g.e., s. 256.

Sovyetler Birliği'nin çözülüşünün hem teorik, hem pratik nedenleri vardır. Kesin olan nokta şudur: Sovyetler Birliği'nin yıkılış nedenleri, Stalin zamanından başlayarak nicelik birikimi yapmıştır. Diyalektik yöntem açısından niceliğın niteliğe sıçraması Gorbaçov zamanında gerçekleşmiştir. Ateş tutuşturucu Gorbaçov'dur. Ama ateşin malzemesi tarihsel olarak biriken bir malzemeydi. Sadece ateşı yakanı görüp, ateşin maddesini görmemek olsa olsa idealist bakış açısıdır. Bu; özneyi görüp, nesneyi görmemek gibi bir bakış açısıdır.

Bu açıdan gözlerimizi bütün sürecin biriktirdiğı çözülüş nedenlerine dikmemiz gerekir. Nedir bunlar?

- Toplumda ve partide egemen olan bürokratik yapı-çürüme. (İşçi sınıfının kendisinin yönetmesi yerine bürokrasi tarafından yönetilmesi, üretim araçlarının gerçek sahipliğı bilincine teoride ve pratikte erişememesi, demokrasisizlikten dolayı pasif bir sınıf haline gelmesi, devletin yığın demokrasisine dayanan işçi devleti olamaması, bürokratik dejenerasyona uğraması.)

- Teori-ideoloji-siyaset alanında Marksizmin ilkelerinden kopuş. (Dünya devrimi anlayışı yerine geçirilen “ulusal sosyalizm”, “barış içinde bir arada yaşama” ilkesinin reformist yorumu, enternasyonalizmden ayrılma, geçiş toplumunun sosyalizm olarak tanımlanması ve toplumdaki-partideki demokrasi sorununa yanlış bakış vb.)

- Emperyalizmin ve tek dünya pazarının yarattığı ekonomik sorunlar. (Sovyetler Birliği'nin ekonomik olarak köşeye sıkışması.)

- Toplumdaki anti-demokratikliğın, ekonomik refah düzeyi yetersizliğının yarattığı sorunlar. (Batı hayranı aydınların kapitalizme olan özentileri, gençliğın bu özentilerin peşinden gitmesi.)

- Gorbaçov'un kapitalizm yönündeki “reformlarının”, küçük

meta üreticilerinin, kolхозlardaki köylülerin iştahlarını kabartması ve onlardan destek alması.

Stalin'den sonra başa gelen Hruşçov-Brejnev-Andropov, Stalinizmin baskı ve terörünü eleştirmelerine rağmen, teorik görüşler ve pratik uygulamalar bakımından Stalinizmden kopamamışlardır. Neo-Stalinistler olarak değerlendirilmelidir bunlar. Onlar da Stalin gibi "tek ülkede sosyalizmin tamamlanabileceğine" inananlardır. Stalin gibi, dünya devriminin çıkarını değil, kendi uluslarının çıkarını en başa koymuşlardır. Korudukları ve savundukları sistem, Stalin'in kurduğu sistemdir. Onların yaptıkları ülke içi reformların hiçbirisi bu Stalinci yapıyı, sistemi değiştirmeyi hedeflememiştir. Parti içi demokrasi ve toplumda işçi demokrasisi işletilmemiş, Stalinci gelenek korunmuştur.

Stalinizm, Rusya'nın ekonomik olarak geri koşullarında gerçekleşen Ekim devriminin, emperyalistler tarafından tecrit edilmiş bir geçiş toplumunun ve dünya devrimine doğru sıçrayamamış bir devrimin objektif koşulları üzerine oturmuştur. Bu koşullar, yozlaşmış bir işçi bürokrasisini geliştirmiştir. İşte Stalin'in dayandığı sosyal tabaka da bu olmuştur. Bu bürokrasi yığını olmadan, onlara dayanmadan Stalinizm ne var olabilirdi, ne de ayakta kalabilirdi. Stalinist görüşlerin yaşamda hayat bulması yozlaşmış işçi bürokrasi sayesinde olmuştur. Daha doğrusu yozlaşmış bürokrasinin çıkarlarına Stalinizm tercüman olmuştur. Stalinizm = Stalin değil, Stalinizm = yozlaşmış işçi bürokrasisidir; onların ideolojik-maddi çıkarlarını dile getirir.

İşte, Stalin'in devamcısı olan Hruşçov-Brejnev-Andropov, Stalinizmin dayandığı aynı yapıya dayanmıştır; yozlaşmış işçi bürokrasisine ve onların yönettiği devlete!

Bürokratik işçi diktatörlüğü bütünüyle yerleştikten sonra Sovyet toplumunun önünde iki yol vardı. Birinci yol devrimci yoldu: Devleti yöneten bürokrasinin iktidardan düşürülmesi gerekiyordu. İktidara gelen işçi sınıfı, ortak mülkiyetin temellerine dokunmadan reformlar yoluyla ekonomiyi düzeltebilirdi. Geçiş toplumu olan Sovyetler, Batı devrimleri yardımıyla sosyalizme doğru ilerlemeye başlayabilirdi.

İkinci yol, bir biçimde Sovyet rejiminin kapitalizme geri dönmesiydi. Bu yıkım değişik yollarla olabilirdi: Burjuva karşı devrimi biçiminde, dış müdahale ile veya bürokrasinin kendi iç bölünmesi temelinde bir kesimin kapitalizme dönüşü örgütlemesiyle vb.

Tarih sonuncu alternatifi doğruladı. Bürokrasisinin bir kanadı başı çekerek kapitalizme giden taşları döşedi. Emperyalistlerden gerekli desteği de aldı kuşkusuz. Bu yola giren bürokrasi eskisinden farklı olarak sınıfsal bir karakter kazanmaya başladı. Bir zamanların bürokratları, yöneticileri, teknisyenleri, fabrika müdürleri, parti sekreterleri, politbüro üyeleri, kapitalistler olarak sahneye çıktılar. Gorbaçov ve ekibi Stalin'in önderliğinde kuralan yozlaşmış işçi devleti yapısını olumsuzundan (tersinden) çözmüşler, karşı devrime ortam hazırlamışlardır. Gorbaçov'un uygulamaları kollektif mülkiyeti tasfiye ederek vahşi bir kapitalizmin yolunu açmıştır.

Sovyet deneyimi gösterdi ki, Marksizmden koparak oluşturulmaya çalışılan "tek ülkede sosyalizmin tamamlanabileceği teorisi" yanlış çıkmıştır. Tek ülkede, dünya devrimi anlayışından koparak oluşturulmaya çalışılan sosyalizm, sosyalizm olamıyor. Sosyalizmin kuruluşuna tek tek ülkelerde başlanıp, ancak dünya çapında tamamlanabileceği, pratik olarak kendini tersinden doğrulamıştır. Sosyalizmin dünya çapında kurulabileceği yanlış çıkmamıştır. Tek tek ülkelerdeki sosyalist devrimler kendilerini korumak istiyorlarsa, güvenceleri bu devrimlerini dünyaya yaymaktır. Bu amaçtan vazgeçiş sosyalizm deneyinin başarısızlığının temel nedenidir.

İşte, yazarlarımızın anlamadıkları, temel nokta bu! Tek ülkede sosyalizmin kurulabileceğine inananlar, Sovyetler Birliği'nin yıkılış nedenini anlayamazlar. SBKP ve Enternasyonal'in Stalin tarafından resmileştirilmiş tarihinin dışına çıkamayanlar, Gorbaçov'un karşı-devrimci rolünü diyalektik olarak anlayamazlar. Stalin'in Marksizmin teorisi üzerinde yaptığı revizyonu anlayamazlar.

İhanete Uğrayan Sosyalizm'in yazarları gibi!